

O dopuszczalności przerywania ciąży i protestach po wyroku Trybunału Konstytucyjnego

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 20 stycznia 2020 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Trybunał Konstytucyjny 22 października orzekł, że art. 4a ust. 1 pkt 2 ustawy o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży, zezwalający na aborcję w sytuacji, gdy istnieje „duże prawdopodobieństwo ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu albo nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu”, jest niezgodny z ustawą zasadniczą, zawierającą prawne gwarancje ochrony życia. Za sprawą wyroku Trybunału Konstytucyjnego kwestia prawnej regulacji przerywania ciąży powróciła do głównego nurtu debaty publicznej, wywołując masowe protesty na ulicach. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego nie został dotychczas opublikowany, co oznacza, że jak na razie stan prawny pozostał bez zmian. W związku z kryzysem, jaki ten wyrok wywołał, prezydent Andrzej Duda zaproponował nowelizację ustawy poprzez dodanie – w miejsce zakwestionowanego – przepisu umożliwiającego aborcję w sytuacji, gdy „badania prenatalne lub inne przesłanki medyczne wskazują na wysokie prawdopodobieństwo, że dziecko urodzi się martwe albo obciążone nieuleczalną chorobą lub wadą, prowadzącą niechybnie i bezpośrednio do śmierci dziecka, bez względu na zastosowane działania terapeutyczne”.

W związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego po raz kolejny (po czterech latach od ostatniego badania poświęconego tej kwestii) sprawdziliśmy opinie Polaków o warunkach prawnej dopuszczalności przerywania ciąży¹. W tym celu nie tylko powtórzyliśmy dotychczas zadawane pytania, ale także dodaliśmy nowe, dotyczące innych kryteriów umożliwiających przerwanie ciąży, które pojawiają się w debacie publicznej, jak wspomniana propozycja prezydencka czy zdiagnozowanie zespołu Downa.

KIEDY MOŻNA PRZERWAĆ CIĄŻĘ?

Zgodnie z opinią większości badanych prawo powinno dopuszczać przerwanie ciąży w sytuacji, gdy zagrożone jest życie matki (akceptuje to 86% ankietowanych wobec 8% będących przeciwnego zdania) lub jej zdrowie (79% wobec 13%), gdy ciąża jest wynikiem gwałtu lub kazirodztwa

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (366) przeprowadzono w ramach procedury mixed-mode na reprezentatywnej imiennej próbie pełnoletnich mieszkańców Polski, wylosowanej z rejestru PESEL.

Każdy respondent wybierał samodzielnie jedną z metod:

– wywiad bezpośredni z udziałem ankietera (metoda CAPI),

– wywiad telefoniczny po skontaktowaniu się z ankieterem CBOS (CATI) – dane kontaktowe respondent otrzymywał w liście zapowiednim od CBOS,

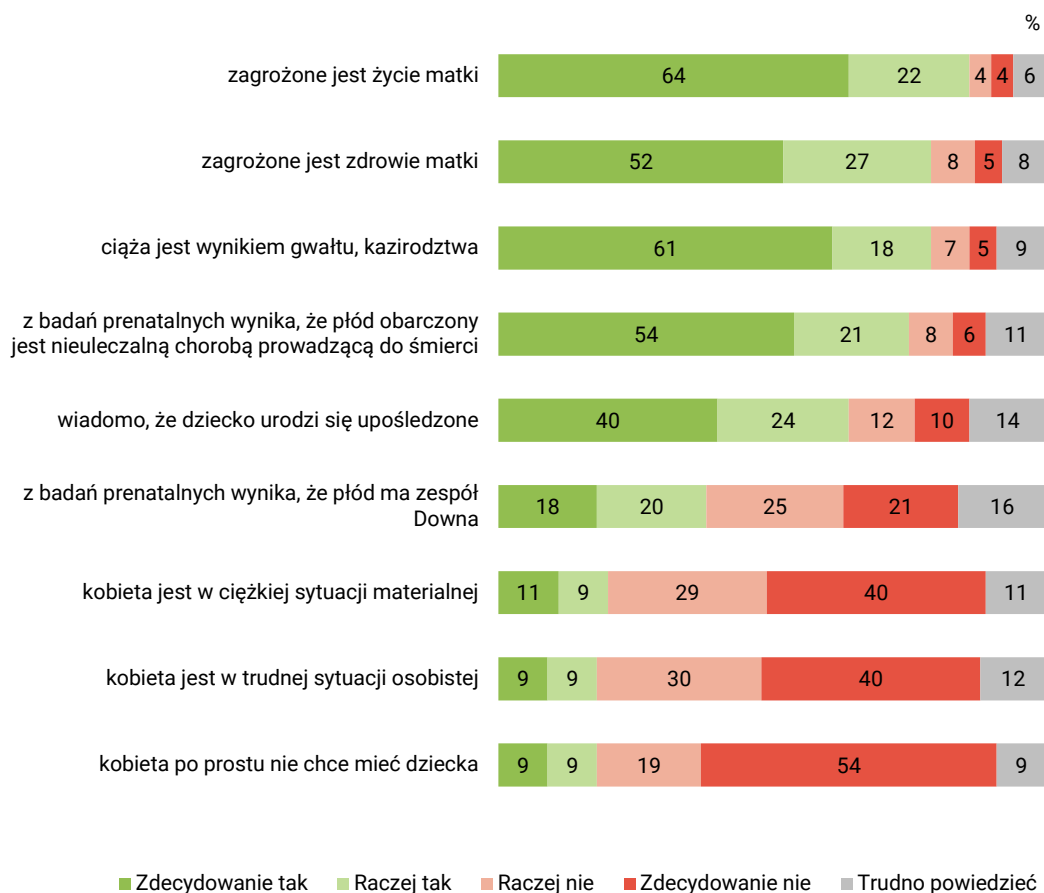
– samodzielne wypełnienie ankiety internetowej, do której dostęp był możliwy na podstawie loginu i hasła przekazanego respondentowi w liście zapowiednim od CBOS.

We wszystkich trzech przypadkach ankietę miała taki sam zestaw pytań oraz strukturę. Badanie zrealizowano w dniach od 5 do 15 listopada 2020 roku na próbie liczącej 1052 osoby (w tym: 43,0% metodą CAPI, 42,4% – CATI i 14,6% – CAWI).

(79% wobec 12%), a także, gdy badania prenatalne wskazują, że płód jest obarczony nieuleczalną chorobą prowadzącą do śmierci (75% wobec 14%) oraz – tu deklaracje są mniej jednorodne – gdy wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone (64% wobec 22%). Podzielone są zdania dotyczące możliwości przerywania ciąży w przypadku stwierdzenia u płodu trisomii 21, czyli zespołu Downa. Przeważają badani uważający, że aborcja w takich okolicznościach nie powinna być dozwolona (46% wobec 38% ją dopuszczających). Można więc ogólnie powiedzieć, że obowiązująca ustawa regulująca kwestię aborcji, określana często mianem kompromisu aborcyjnego, jest silnie umocowana w świadomości społecznej, a jedynym kontrowersyjnym w świetle deklaracji badanych kryterium, które obecnie umożliwia legalną aborcję, jest zespół Downa. Zdaniem większości, przerywanie ciąży nie powinno być dozwolone, gdy kobieta jest w ciężkiej sytuacji materialnej (uważa tak 69%, a 20% jest przeciwnego zdania) lub w trudnej sytuacji osobistej (70% wobec 18%) oraz gdy po prostu nie chce mieć dziecka (73% wobec 18%). Uwzględniając to, jak respondenci odnieśli się do wszystkich wymienionych okoliczności przerywania ciąży, można powiedzieć, że 14% Polaków jest za pełną liberalizacją prawa w tej dziedzinie, a 3% za całkowitym zakazem aborcji.

CBOS

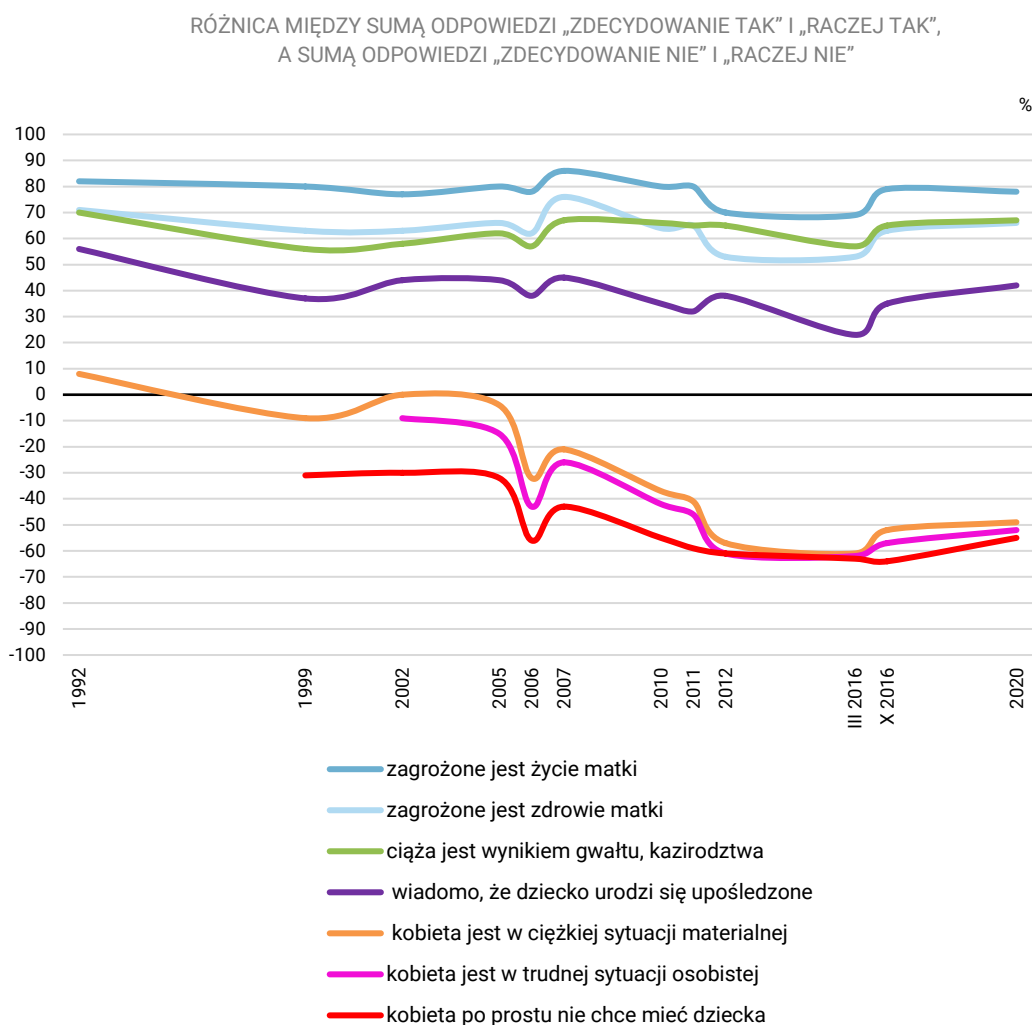
RYS. 1. Jak Pan(i) sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy:

Opinie dotyczące dopuszczalności przerywania ciąży ze względu na poszczególne okoliczności, zwłaszcza w zakresie kryteriów regulowanych ustawą, charakteryzują się dużą stabilnością. Od poprzedniego pomiaru sprzed czterech lat w niewielkim stopniu wzrósł odsetek akceptujących legalną aborcję, gdy wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone (o 4 punkty procentowe) oraz gdy kobieta po prostu nie chce go urodzić (również o 4 punkty), a zarazem ubyło respondentów uważających, że w takich sytuacjach nie powinna ona być dozwolona (odpowiednio o 3 punkty i o 5 punktów). Ponadto zmniejszył się sprzeciw wobec legalizacji aborcji ze względu na trudną sytuację osobistą i materialną matki (odpowiednio o 4 i o 3 punkty).

CBOS

RYS. 2. Jak Pan(i) sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy:

Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

TABELA 1

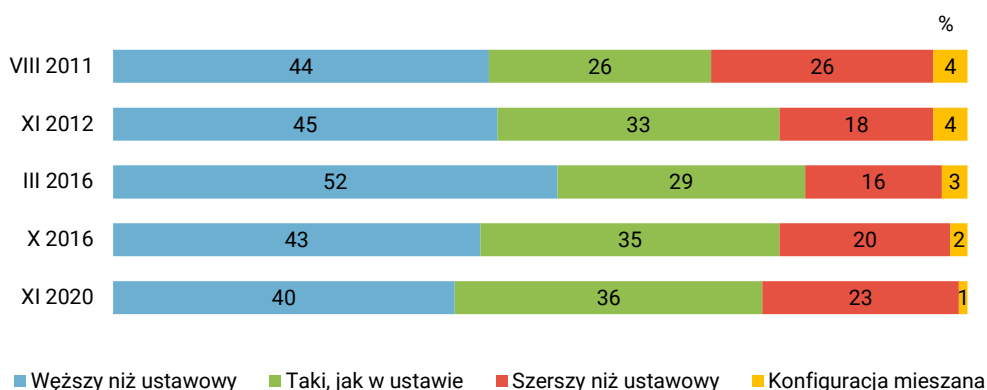
Jak Pan(i) sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy:	Odpowiedzi respondentów według terminów badań*																							
	III 1992		VI 1999		X 2002		I 2005		XI 2006		IX 2007		VI 2010		VIII 2011		XI 2012		III 2016		X 2016		XI 2020	
	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie	Tak	Nie
	w procentach																							
– zagrożone jest życie matki	88	6	86	6	85	8	88	8	86	8	91	5	87	7	87	7	81	11	80	11	86	7	86	8
– zagrożone jest zdrowie matki	82	11	77	14	77	14	80	14	77	15	85	9	78	14	79	14	71	18	71	18	77	14	79	13
– ciąża jest wynikiem gwałtu, kazirodztwa	80	10	72	16	73	15	77	15	73	16	79	12	78	12	78	13	78	13	73	16	79	14	79	12
– wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone	71	15	61	24	65	21	66	22	62	24	66	21	60	25	59	27	61	23	53	30	60	25	64	22
– kobieta jest w ciężkiej sytuacji materialnej	47	39	38	47	44	44	42	46	27	59	34	55	26	63	24	65	16	73	14	75	20	72	20	69
– kobieta jest w trudnej sytuacji osobistej	-	-	-	-	38	47	36	51	21	64	30	56	23	65	21	67	13	74	13	75	17	74	18	70
– kobieta po prostu nie chce mieć dziecka	-	-	27	58	28	58	28	60	16	72	23	66	18	73	16	75	14	75	13	76	14	78	18	73

* Zsumowano odpowiedzi twierdzące („zdecydowanie tak” i „raczej tak”) oraz przeczące („raczej nie” i „zdecydowanie nie”). Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Na podstawie odpowiedzi badanych na siedem pytań (które zadawaliśmy przez ostatnie trzy dekady) dotyczących dopuszczalności aborcji w takich okolicznościach, jak zagrożenie życia i zdrowia matki, upośledzenie płodu, sytuacja, gdy ciąża jest wynikiem gwałtu lub kazirodztwa, gdy kobieta jest w ciężkiej sytuacji materialnej lub osobistej oraz gdy po prostu nie chce mieć dziecka, podzieliliśmy respondentów na cztery grupy: 1) dopuszczających aborcję w węższym zakresie, niż obecnie zezwala na to prawo (40%); 2) dopuszczających przerwanie ciąży, jeżeli zachodzą okoliczności ustawowe (36%); 3) dopuszczających aborcję w szerszym zakresie niż ustawowy (23%) oraz 4) udzielających odpowiedzi mieszanych (1%). W porównaniu do wcześniejszych pomiarów z bieżącej dekady umocniło się poparcie dla kompromisu aborcyjnego, a także – w stosunku do wyników z lat 2012–2016 – zwiększył się nieco odsetek opowiadających się za liberalizacją prawa. Jednocześnie najmniejszy w tym dziesięcioleciu jest odsetek badanych, którzy sytuowaliby się wśród zwolenników zaostrzenia obowiązujących przepisów.

CBOS

RYS. 3. Zakres okoliczności, w jakich kobieta powinna mieć prawo do przerwania ciąży

Na większą liczbę kryteriów umożliwiających aborcję niż w ustawie wyraźnie częściej niż przeciętnie zgadzają się badani popierający Lewicę, a także – choć rzadziej – Polskę 2050, deklarujący lewicową orientację polityczną oraz nieuczestniczący w praktykach religijnych. Wyróżniają się pod tym względem także kobiety, najmłodsi respondenci i mieszkańcy największych aglomeracji. Do grupy dopuszczających węższy zakres okoliczności niż obecnie obowiązujące prawo zauważalnie częściej niż inni zaliczają się potencjalni wyborcy Zjednoczonej Prawicy oraz Konfederacji Wolność i Niepodległość, respondenci zaangażowani w praktyki religijne, zwłaszcza uczestniczący w nich kilka razy w tygodniu, osoby o poglądach prawicowych, a poza tym najstarsi ankietowani (65+), osoby najslabiej wykształcone i mieszkańcy wsi. Obecny kompromis aborcyjny ma relatywnie najwięcej zwolenników w elektoracie Koalicji Obywatelskiej, wśród osób o centrowej orientacji politycznej oraz mniej zaangażowanych w praktyki religijne.

TABELA 2

		Zakres okoliczności, w jakich kobieta powinna mieć prawo do przerwania ciąży			
		Węższy niż ustawowy	Taki, jak w ustawie	Szerszy niż ustawowy	Konfiguracja mieszana
		%	%	%	%
Ogółem		40	36	23	1
Płeć	Mężczyźni	43	40	16	1
	Kobiety	38	32	29	1
Wiek	18–24 lata	37	26	36	1
	25–34	34	39	27	1
	35–44	31	42	26	1
	45–54	34	41	22	3
	55–64	43	38	17	1
	65 lat i więcej	56	25	19	1
Miejsce zamieszkania	Wieś	48	33	19	1
	Miasto do 19 999	40	38	22	
	20 000 – 99 999	35	39	24	3
	100 000 – 499 999	37	37	24	2
	500 000 i więcej mieszk.	28	35	37	
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	56	30	14	1
	Zasadnicze zawodowe	45	36	18	1
	Średnie	34	37	27	2
	Wyższe	34	37	28	1
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	84	9	7	
	Raz w tygodniu	64	25	11	1
	1–2 razy w miesiącu	30	48	21	1
	Kilka razy w roku	23	47	29	2
	W ogóle nie uczestniczy	20	40	39	2
Poglądy polityczne	Lewica	17	35	47	1
	Centrum	33	47	19	2
	Prawica	64	24	11	1
	Trudno powiedzieć	41	39	17	2
Preferencje partyjne	PiS (wraz z SP i P)	72	21	7	1
	KO	15	50	34	1
	Lewica	11	22	67	0
	Konfederacja WiN	57	27	16	0
	Polska 2050 Szymona Hołowni	15	41	42	2

Analizując zależności demograficzne i uwzględniając jednocześnie płeć i wiek respondentów, można stwierdzić, że najbardziej liberalne podejście do prawa aborcyjnego cechuje kobiety poniżej 35 roku życia, zwłaszcza mające od 18 do 24 lat. Pod tym względem wyróżniają się także najmłodsi mężczyźni (choć w mniejszym stopniu niż kobiety). Aborcyjny kompromis ma najwięcej zwolenników wśród osób (płci obojga) mających od 35 do 44 lat oraz wśród mężczyzn w wieku 45–54 lata. Za zaostreniem ustawy najczęściej opowiedzieliby się – niezależnie od płci – najstarsi respondenci (65+). Wśród osób poniżej 45 roku życia, a szczególnie wśród najmłodszych badanych, ograniczenie liczby legalnych kryteriów dopuszczalności aborcji spotyka się z mniejszą aprobatą kobiet niż mężczyzn.

TABELA 3

Wiek	Zakres okoliczności, w jakich kobieta powinna mieć prawo do przerwania ciąży							
	węższy niż ustawowy		taki, jak w ustawie		szerszy niż ustawowy		konfiguracja mieszana	
	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
	w procentach							
18–24 lata*	44	27	26	24	30	45	0	3
25–34	40	27	43	36	16	38	1	0
35–44	36	28	47	39	17	32	0	1
45–54	32	34	47	36	17	27	3	3
55–64	46	40	43	34	11	23	0	3
65+	56	56	30	21	14	21	0	1
Ogółem	43	38	40	32	16	29	1	1

* Uwaga, niewielka liczebność w próbie mężczyzn i kobiet w tym wieku

Jak zróżnicowane w poszczególnych grupach są odpowiedzi dotyczące dwóch typów okoliczności prawnych umożliwiających aborcję, które w obecnej ustawie mieszczą się w ogólnie sformułowanych przesłankach embriopatologicznych – czyli wad letalnych płodu i zespołu Downa? Na początku warto zaznaczyć, że wśród osób, które uważają, że upośledzenie płodu nie powinno stanowić legalnego kryterium umożliwiającego przerwanie ciąży, ponad połowa nie zgadza się także na propozycję prezydencką mówiącą o nieuleczalnej chorobie płodu prowadzącej do śmierci, a akceptuje ją ponad jedna trzecia. W grupie badanych, którzy akceptują legalną aborcję w przypadku, gdy wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone, większość wprawdzie dopuszcza również przerywanie ciąży w przypadku trisomii 21, niemniej ponad jedna czwarta z nich uważa, że aborcja nie powinna być przy takiej diagnozie dozwolona.

TABELA 4

Jak Pan(i) sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone?	Jak Pan(i) sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy z badań prenatalnych wynika, że płód obciążony jest nieuleczalną chorobą prowadzącą do śmierci?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	95	2	3
Nie	35	52	14
Trudno powiedzieć	46	7	47

TABELA 5

Jak Pan(i) sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone?	Jak Pan(i) sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy z badań prenatalnych wynika, że płód ma zespół Downa?		
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	58	29	13
Nie	1	93	6
Trudno powiedzieć	5	49	46

Opinie o dopuszczalności aborcji w dwóch wyżej omawianych sytuacjach są silnie zdeterminowane przez światopoglądowe cechy badanych. Zarówno w przypadku nieuleczalnej choroby prowadzącej do śmierci, jak i w przypadku zespołu Downa możliwość przerwania ciąży znacznie częściej niż inni dopuszczają badani niepraktykujący religijnie lub praktykujący sporadycznie, mający lewicowe poglądy oraz popierający Lewicę, a także Koalicję Obywatelską i Polskę 2050 Szymona Hołowni. O tym, że aborcja nie powinna być dozwolona w przypadku choroby letalnej płodu mówi większość badanych uczestniczących w praktykach religijnych kilka razy w roku, a także znaczna część osób o orientacji prawicowej i zwolenników Prawa i Sprawiedliwości, a w przypadku zespołu Downa – wyraźna większość respondentów uczestniczących w praktykach religijnych przynajmniej raz w tygodniu (a szczególnie kilka razy tygodniowo), identyfikujących się z prawicą i zamierzających obecnie głosować na ugrupowanie rządzące lub Konfederację.

TABELA 6

		Czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy z badań prenatalnych wynika, że płód:			
		obciążony jest nieuleczalną chorobą prowadzącą do śmierci		ma zespół Downa	
		Tak	Nie	Tak	Nie
		w procentach			
Ogółem		75	14	38	46
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	20	62	15	73
	Raz w tygodniu	61	21	18	65
	1–2 razy w miesiącu	83	10	34	50
	Kilka razy w roku	87	5	48	36
	W ogóle nie uczestniczy	91	3	63	22
Poglądy polityczne	Lewica	92	3	59	29
	Centrum	86	5	41	43
	Prawica	53	31	20	64
	Trudno powiedzieć	74	9	37	42
Preferencje partyjne	PiS (wraz z SP i P)	42	38	13	70
	KO	94	2	55	33
	Lewica	93	0	67	20
	Konfederacja WiN	74	13	31	60
	Polska 2050 Szymona Hołowni	94	2	57	31

Pominięto odpowiedzi „trudno powiedzieć”

Opowiadający się za prawem do przerwania ciąży w przypadku wykrycia w badaniu prenatalnym trisomii 21 przeważają wśród ankietowanych mających mniej niż 35 lat (szczególnie w grupie kobiet w tym wieku), a także wśród mężczyzn mających od 45 do 54 lat. Wśród pozostałych, tak jak wśród ogółu badanych, więcej jest respondentów przekonanych, że nie powinno być to dozwolone.

TABELA 7

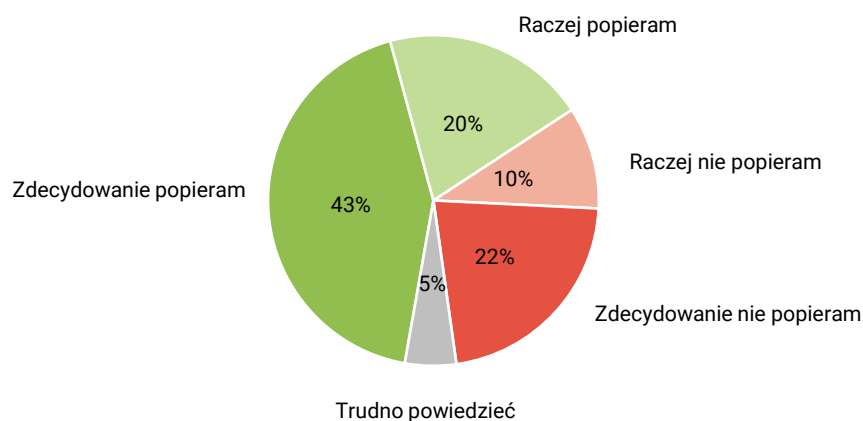
Wiek	Jak Pan(i) sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy z badań prenatalnych wynika, że płód ma zespół Downa?					
	Tak		Nie		Trudno powiedzieć	
	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
w procentach						
18–24 lata*	53	55	40	36	7	9
25–34	45	56	40	40	14	4
35–44	37	42	44	51	19	7
45–54	39	33	29	55	32	12
55–64	32	30	48	53	20	17
65+	27	26	46	53	27	21
Ogółem	37	38	42	50	20	12

* Uwaga, niewielka liczebność w próbie mężczyzn i kobiet w tym wieku

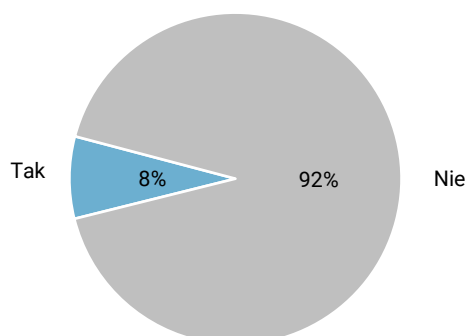
PROTESTY PO WYROKU TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO – UDZIAŁ I POPARCIE

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego wywołał falę protestów społecznych. Znaczną ich skalę potwierdzają wyniki badań CBOS. W naszym sondażu udział w protestach zadeklarowało 8% ankietowanych. Oznacza to, że w pierwszych tygodniach od ogłoszenia wyroku Trybunału Konstytucyjnego w całym kraju protestowało ogółem około dwóch i pół miliona dorosłych Polaków. Trzeba mieć przy tym na względzie, że badanie realizowane było na próbie dorosłych Polaków, podczas gdy w protestach uczestniczyły także osoby niepełnoletnie.

RYS. 4. Czy popiera Pan(i), czy też nie protesty społeczne po orzeczeniu Trybunału Konstytucyjnego o niezgodności z Konstytucją dopuszczalności aborcji w przypadku ciężkiego i nieodwracalnego upośledzenia płodu lub nieuleczalnej choroby zagrażającej jego życiu?

Czy Pan(i) osobiście uczestniczył(a) w tych protestach?

Dla porównania: skala deklarowanego udziału w tzw. „czarnych protestach”, które miały miejsce w październiku 2016 roku po decyzji Sejmu poprzedniej kadencji o przekazaniu do prac w komisjach projektu ustawy zaostrzającej przepisy dotyczące warunków dopuszczalności aborcji, autorstwa Instytutu na rzecz Kultury Prawnej Ordo Iuris, była wyraźnie mniejsza. Udział w nich deklarowało 3% dorosłych Polaków.

Spośród cech społeczno-demograficznych kluczowe znaczenie dla udziału w ostatnich protestach ma wiek i płeć. Z analiz wynika, że na ulice wyszli przede wszystkim ludzie młodzi: więcej niż co czwarta osoba w wieku 18–24 lata (28%) i 15% spośród mających od 25 do 34 lat. Prawie dwa razy częściej udział w protestach deklarują kobiety (11%) niż mężczyźni (6%). Uwzględnienie jednocześnie wieku i płci pokazuje to, co widzieliśmy na ulicach: protestowały przede wszystkim młode kobiety. Udział w manifestacjach deklaruje ponad dwie piąte kobiet w wieku od 18 do 24 lat (41%). Wśród mających od 25 do 34 lat protestowała więcej niż jedna piąta (21%). Także wśród młodych mężczyzn, do 24 roku życia odsetek protestujących był wyższy (18%) niż przeciętnie, choć wyraźnie mniejszy niż w grupie kobiet w tym samym wieku.

TABELA 8

Wiek	Odsetek deklarujących udział w protestach po wyroku Trybunału Konstytucyjnego	
	kobiety	mężczyźni
18–24 lata*	41	18
25–34	21	9
35–44	11	6
45–54	11	3
55–64	3	2
65 lat i więcej	1	1
Ogółem	11	6

* Uwaga: niewielka liczebność w próbie mężczyzn i kobiet w tym wieku

Pozostałe cechy społeczno-demograficzne miały zdecydowanie mniejsze znaczenie niż wiek i płeć. Ogólnie rzecz biorąc, częściej protestowali mieszkańcy miast, szczególnie największych, niż wsi. Najliczniej wyszli na ulicę mieszkańcy makroregionu centralnego, a więc województw łódzkiego i świętokrzyskiego. Ponadto w protestach częściej uczestniczyły osoby z wykształceniem średnim lub wyższym niż mający wykształcenie podstawowe lub zasadnicze zawodowe, a także częściej respondenci względnie dobrze sytuowani niż mniej zamożni.

TABELA 9

		Odsetek deklarujących udział w protestach po wyroku Trybunału Konstytucyjnego	Odsetek deklarujących poparcie dla protestów po wyroku Trybunału Konstytucyjnego
OGÓŁEM		8	63
Płeć	Kobieta	11	60
	Mężczyzna	6	65
Wiek	18–24 lata	28	74
	25–34	15	70
	35–44	9	72
	45–54	8	65
	55–64	2	58
	65 i więcej	1	49
Miejsce zamieszkania	Wieś	4	55
	Miasto do 19 999	8	70
	20 000 – 99 999	11	70
	100 000 – 499 999	10	64
	500 000 i więcej mieszkańców	16	66
Makroregion	Centralny	14	72
	Południowy	6	60
	Wschodni	6	44
	Północno-zachodni	10	71
	Południowo-zachodni	9	61
	Północny	10	66
	Województwo Mazowieckie	7	61
Wykształcenie	Podstawowe /gimnazjalne	4	46
	Zasadnicze zawodowe	3	60
	Średnie	12	68
	Wyższe	12	70
Dochody na jedną osobę w gosp. domowym	Do 999 zł	7	59
	Od 1000 zł do 1499 zł	5	58
	Od 1500 zł do 1999 zł	3	66
	Od 2000 zł do 2999 zł	12	62
	3000 zł i więcej	15	74
Zainteresowanie polityką	Bardzo duże	14	55
	Duże	14	66
	Średnie	8	66
	Nikłe, niewielkie	5	56
	Żadne	1	49
Udział w praktykach religijnych	Kilka razy w tygodniu	0	25
	Raz w tygodniu	1	44
	1–2 razy w miesiącu	12	75
	Kilka razy w roku	9	74
	W ogóle nie uczestniczy	21	83
Poglądy polityczne	Lewica	23	87
	Centrum	5	74
	Prawica	3	37
	Trudno powiedzieć	4	62

TABELA 9 cd.

		Odsetek deklarujących udział w protestach po wyroku Trybunału Konstytucyjnego	Odsetek deklarujących poparcie dla protestów po wyroku Trybunału Konstytucyjnego
OGÓŁEM		8	63
Preferencje partyjne	PiS (wraz z SP i P)	1	25
	KO	17	93
	Lewica	36	98
	Konfederacja WiN	2	55
	Polska 2050 Szymona Hołowni	16	87
	Niezdecydowani, na kogo głosować	10	64
	Niegłosujący	4	61
Stosunek do rządu	Zwolennicy	1	30
	Przeciwnicy	16	85
	Obojętnie	4	62
	Trudno powiedzieć	3	55

Udział w protestach jest silnie zdeterminowany przez orientację polityczną i światopoglądową oraz przez stosunek do rządu. W protestach uczestniczyła niemal co czwarta osoba deklarująca lewicowe poglądy polityczne (23%), wielokrotnie rzadziej na ulice wychodzili badani identyfikujący się z prawicą (3%) lub politycznym centrum (5%). Istotnym komponentem orientacji światopoglądowej i ideowej jest religijność. Protestowały w głównej mierze osoby niebiorące udziału w praktykach religijnych (21%), rzadziej także praktykujące nieregularnie. Wśród praktykujących co najmniej raz w tygodniu odsetek uczestników protestów był znikomy (1%). Biorąc pod uwagę preferencje partyjne, najliczniej wyszli na ulicę zdeklarowani wyborcy Lewicy (36%), ponadprzeciętnie często protestowali także zwolennicy Koalicji Obywatelskiej (17%) oraz Polski 2050 Szymona Hołowni (16%). Tylko sporadycznie uczestniczyli w nich sympatycy Prawa i Sprawiedliwości (i partii koalicyjnych) oraz Konfederacji. Wśród osób określających się jako przeciwnicy rządu protestowało 16%, wśród jego zwolenników – jedynie bardzo nieliczni (1%). Generalnie udział w protestach związany był z większym niż przeciętnie zainteresowaniem polityką i partycypacją wyborczą.

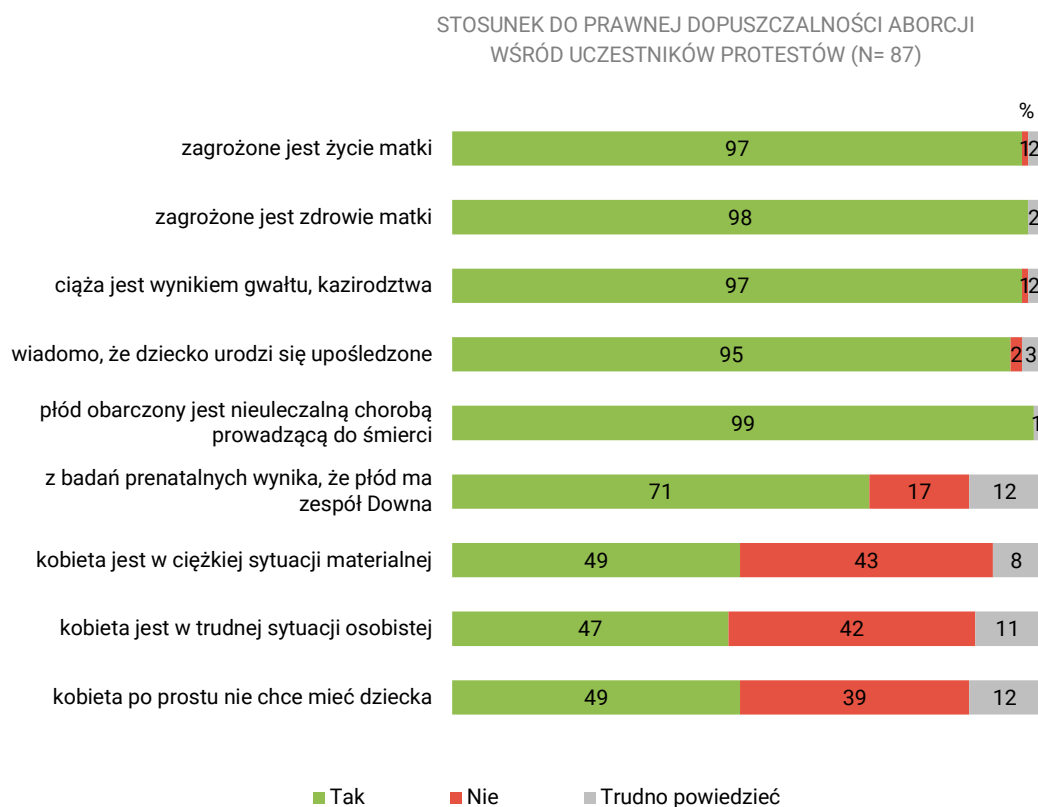
Poparcie dla protestów zadeklarowało ogółem niemal dwie trzecie badanych (63%). Stosunek do demonstracji w zdecydowanie mniejszym stopniu niż udział w nich jest określony przez cechy społeczno-demograficzne badanych. O nastawieniu do protestów rozstrzyga nastawienie do rządu, orientacja polityczna i światopoglądowa. Poparcie dla protestów jest bardzo szerokie. Identyfikują się z nimi przede wszystkim przeciwnicy gabinetu Mateusza Morawieckiego (85%), ale także większość osób indyferentnych wobec rządu (62%). Popierają je nie tylko badani deklarujący lewicowe poglądy polityczne (87%), ale także większość określających swoje przekonania jako centrowe (74%) oraz niepotrafiących ich umiejscowić na osi lewica-prawica (62%). Poparcie dla protestów przeważa w elektoratach wszystkich, poza Prawem i Sprawiedliwością, uwzględnionych w analizach ugrupowań politycznych (w tym także, co znamienne, wśród sympatyków Konfederacji). Sprzyjają im także osoby niemające określonych preferencji partyjnych oraz bierne polityczne: niezamierzające głosować w wyborach parlamentarnych. Biorąc pod uwagę religijność można stwierdzić, że protesty popierają osoby w ogóle nieuczestniczące w praktykach religijnych lub praktykujące nieregularnie.

Jedno z ważniejszych pytań, jakie mogą zadawać sobie obserwatorzy protestów, dotyczy poglądów ich uczestników na temat prawnej dopuszczalności aborcji. Czy protestujący chcieliby utrzymania tzw. kompromisu aborcyjnego czy też raczej liberalizacji przepisów dotyczących przerywania ciąży? Odpowiedź na to pytanie nie jest jednoznaczna. Uczestnicy protestów akceptują wszystkie dotychczas istniejące przesłanki umożliwiające przerywanie ciąży. Jednocześnie blisko połowa z nich uważa, że prawo powinno dopuszczać przerywanie ciąży w przypadku trudnej sytuacji materialnej lub osobistej kobiety oraz w sytuacji, gdy kobieta po prostu nie chce mieć dziecka.

Biorąc pod uwagę omówiony wcześniej syntetyczny wskaźnik pokazujący zakres okoliczności, w jakich kobiet powinna mieć prawo do usunięcia ciąży, można powiedzieć, że 55% protestujących opowiada się za szerszym niż ustawowe spektrum możliwości dokonania aborcji, 38% za utrzymaniem status quo, zaś 6% – za ograniczeniem przesłanek umożliwiających przerwanie ciąży.

CBOS

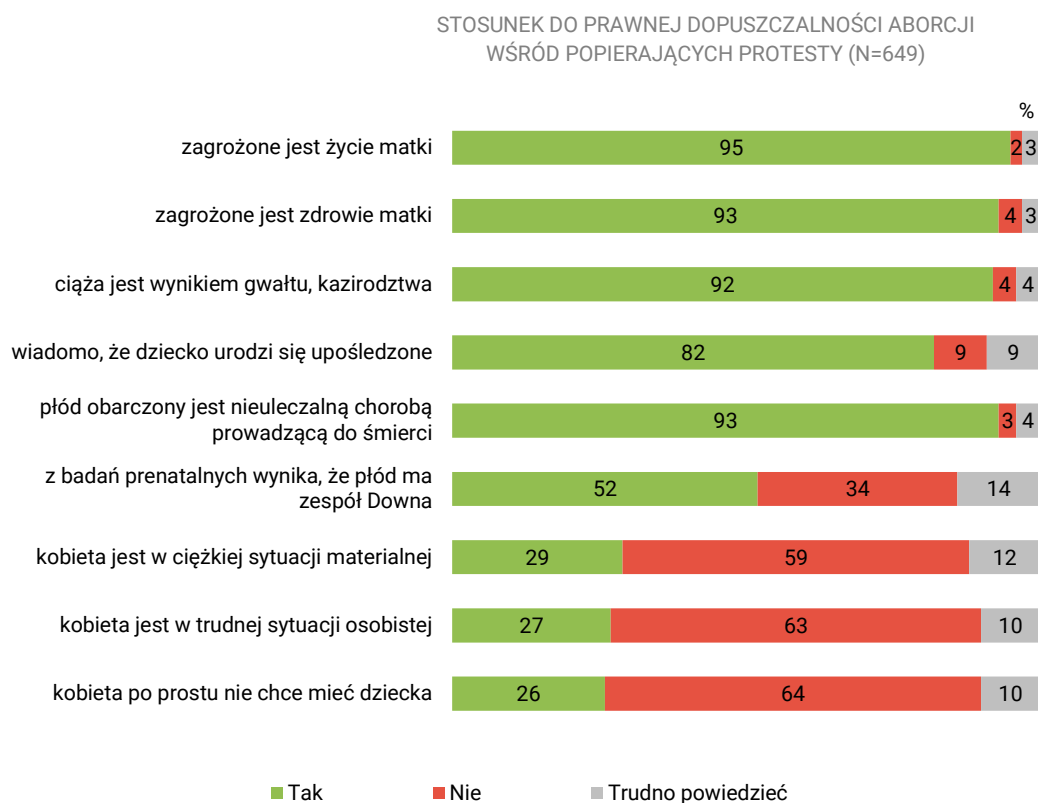
RYS. 5. Jak Pan(i)sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy:

Inaczej wygląda podejście do prawnej dopuszczalności przerywania ciąży wśród ogółu popierających protesty. W dużo większym stopniu są oni zadowoleni z istniejących przepisów prawa niż uczestnicy protestów. Akceptują dopuszczalność aborcji w przypadku zagrożenia życia lub zdrowia matki, w sytuacji, gdy ciąża jest wynikiem gwałtu, kazirodztwa oraz gdy wiadomo, że dziecko urodzi się upośledzone. Warto przy tym wrócić uwagę, że o ile popierający protesty jednoznacznie opowiadają się za możliwością usunięcia ciąży w przypadku, gdy płód obarczony jest nieuleczalną chorobą prowadzącą do śmierci, wyraźnie rzadziej popierają dopuszczalność aborcji płodów z zespołem Downa. Większość osób identyfikujących się z protestami jest natomiast przeciwna legalnej aborcji w przypadku ciężkiej sytuacji materialnej lub osobistej kobiety oraz „aborcji na życzenie”.

CBOS

RYS. 6. Jak Pan(i)sądzi, czy przerywanie ciąży powinno być dopuszczalne przez prawo, gdy:

Odwołując się do wspomnianego wcześniej syntetycznego wskaźnika pokazującego stosunek do prawnej dopuszczalności aborcji (nie uwzględniającego jednak podziału w zależności od stopnia upośledzenia płodu), można ogólnie powiedzieć, że 44% badanych popierających protesty opowiada się za utrzymaniem istniejących rozwiązań prawnych, 33% – za rozszerzeniem zakresu, w jakim kobieta powinna mieć prawo do usunięcia ciąży, zaś 22% – za jego ograniczeniem.

Poglądy Polaków na temat prawnej dopuszczalności przerywania ciąży są dość stabilne. Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 22 października i protesty społeczne, jakie wywołał, nie spowodowały jak dotychczas istotnych zmian w świadomości społecznej. Choć obowiązujące prawo nie zadawała wielu badanych, jednak stanowi kompromis między chcącymi jego zaostrzenia a zwolennikami jego złagodzenia. Propozycja prezydenta jest do zaakceptowania dla dużej części polskiego społeczeństwa, jednak nie dla uczestników protestów, ani nie dla szerokiej grupy osób popierających protesty. Z drugiej strony nie można mówić o jednoznacznym poparciu protestujących dla liberalizacji przepisów antyaborcyjnych, ani tym bardziej o szerszej aprobacie tego rodzaju postulatów.

Warto zwrócić uwagę na ewolucję poglądów ludzi młodych, jaka dokonała się w ciągu ostatnich czterech lat. Jeszcze w październiku 2016 roku podejście młodych osób do prawnej regulacji przerywania ciąży było zbliżone do opinii ogółu badanych, a nawet wyróżniały się one mniejszą aprobatą dla dopuszczalności aborcji². Obecnie są wyraźnie bardziej liberalne w tej kwestii niż starsi. Udział w protestach znacznej części z nich może stać się dla młodych ludzi doświadczeniem pokoleniowym i na długo zaważyć na ich stosunku do aborcji i jej prawnej regulacji.

Opracowali

Michał Feliksiak

Beata Roguska

² Zobacz. komunikaty CBOS: „Opinie o dopuszczalności aborcji”, kwiecień 2016 (oprac. M. Herrmann) i „Jakiego prawa aborcyjnego oczekują Polacy?”, październik 2016 (oprac. A. Głowacki).